

slaaet Foreningens Repræsentantskab at udpege følgende:

Kommunelærer, Bibliotekar *Frits Johansen*,
Bibliotekar *Aage Marcus*.
Arkitekt, Redaktør *Viggo Sten Møller*,
Maleren *Sigurd Swane*,

Repræsentantskabet har paa sit Møde den 30. November i Aar godkendt Bestyrelsens Forslag.

Der vil forhaabentlig kunne være Enighed om, at denne Komité's Sammensætning yder Garanti for, at kun Bøger, som helt igennem er gjort paa teknisk forsvarlig Maade, vinder Anerkendelse. Og det maa betragtes som et heldigt Varsel for Sagens

videre Gennemførelse, at det er lykkedes at vinde kompetente Mænd for dette betydningsfulde Arbejde.

Naar nu Komiteen saa snart som muligt efter Nytaar har truffet sit Valg ved en Bedømmelse af den danske Produktion for 1933, maa det blive Forening for Boghaandværks Opgave at gøre en Propaganda for de udvalgte Bøger og derigen- nem for godt Bog-Arbejde i det hele taget. Det er vort Haab, at ikke blot Bogtrykkere og de her- hjemme saa faatallige Bogkunstnere, men ogsaa Forlæggere og Boghandlere vil kunne tiltræde denne Idé, der saa at sige har indkredset Dan- mark, før det blev Tid at tage den op her.

DEN ILLUSTREREDE BOG

AF AKSEL JØRGENSEN

Maleren, professor Aksel Jørgensen skriver om den illustrerede bog, som bliver sjældnere og sjældnere herhjemme tilrods for, at publikums billedinteresse i filmens og de gennemillustrerede dagblades tids- alder utvivlsomt er større end nogensinde.

Da den franske Maler Watteau laa paa Døds- lejet, førte Præsten som berettede ham, et lille Krucifiks med den korsfæstede Kristus hen over ham. Watteau saa paa Krucifikset og udbrød: „at nogen kan nænne at fremstille Frelseren saa slet.“

Jeg besøgte engang en Kirke i Jylland og blev elskværdigt vist rundt af Præsten. Paa Alterbordet laa en Bibel. Vi talte om den gamle Kirke, dens Skønhed, dens Dekoration, og jeg henrykkes over den højstemte Festlighed, som prægede de gamles Tro, og jeg glædedes over den nænsomme Skønhedsglæde, hvormed de havde udtrykt alt det, som var det centrale i deres Liv. Jeg sagde til Præsten „Vilde det ikke være smukt og Stedet værdigt, dets Hellighed værdigt, at anskaffe en ny smuk Udgave af Biblen?“ „Nej,“ svarede Præsten, „for megen Kunst vil lede Kirkefolkets Tanker bort fra Ordet.“ Mine Tanker gik til den døende Watteaus Ord og kredsede om alle de udmærkede dybt alvorlige og ofte dybt religiøse Bogkunstens Mænd, hvis hele Liv var optaget af dette ene: Bogen, dens Liv og dens Væsen.

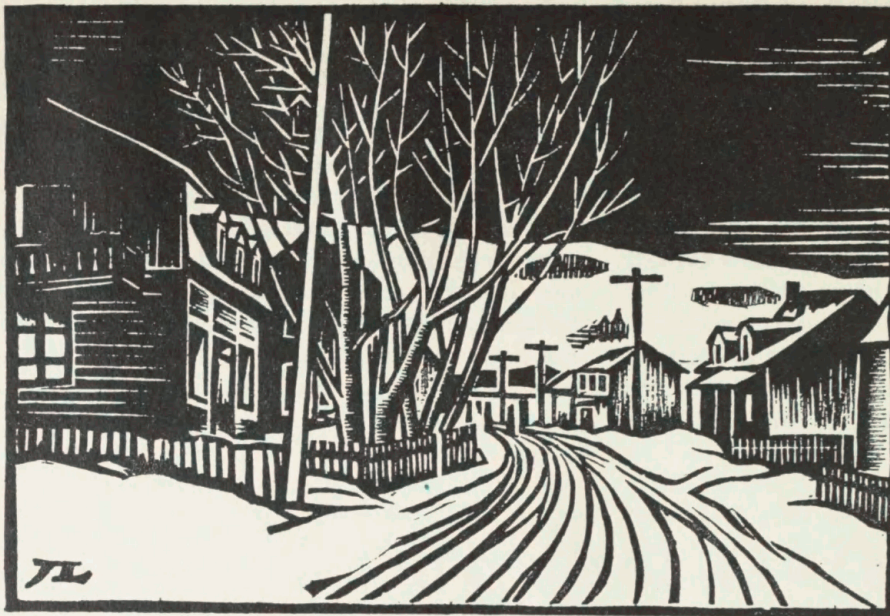
Og mine Tanker gik videre, følgende Præstens Tankegang, ud over Kirkens Folk til de mange, for hvem det fuldkomne Bogværk nærmest er en

Hindring for Indholdets Tilegnelse, og til de mange, som skelner mellem bibliofile og andre Bøger. Til dem, for hvem selv den sletteste Illu- stration i en Bog er en Oplevelse, og til dem, som finder, at al Illustration er vildledende for Op- fattelsen af Bogens Figurer.

For de fleste Kirkegængere er Kunst i Kirken Brugskunst, og for de fleste Læsere er Bogtrykker- kunsten Brugskunst, og endda i den mest nødtørftigste Forstand. For Watteau blev Kristus først nærværende i den fuldkomneste plastiske Skik- kelse, og for mange Læsere bliver Bogens Indhold først ædelt i det fuldkomne typografiske Udstyr.

At Ordet uden Illustration er tilstrækkeligt til at udtrykke den hellige Skrifts Mening og de menneskelige Oplevelser, Fantasier og Tanker, ved man, men at den bildende Kunst maa til for at virkeliggøre de talende, tænkende og hand- lende Skikkelser for vort Øje er givet, saa længe vi da har Øjne at se med.

For enhver af os, som fatter Livet og Bogen med Fantasi, og for hvem Livets og Bogens Skik- kelser ikke blot er mekaniske Dukker, som ud- trykker Handlinger og Ideer, men levende Men- nesker, for hvem det er personlig Indsats, vil Illu-

Den ganske billige franske Bog med sine enkle Træsni-
dekorationer er en af vor Tids
betydeligste Indsatser paa den
illustrerede Bogs Omraade.
(L. Hemon, *Maria Chapde-
laine*. Træsni af Jean Lébe-
deff. *Le livre de demain*.)

strationen gøre alt dette nærværende. Stemninger vil blive virkeligere, fremmede Sæder og Skikke vil faa deres naturlige Indramning, og et Milieu, man ellers ikke kender, vil blive klarlagt. Det er muligt, der findes Læsere, hvis skikkelsesdannende Fantasi er saa levende, hvis Kendskab til alt menneskeligt, til alle Mennesker og til deres Sæder og Skikke er saa stort, at en Billedledsagelse til Bogens Indhold til enhver Tid vil forstyrre eller være ringere end deres egen billedskabende Evne. Det er muligt, men jeg ved, at for langt de fleste af os faar Bogen ved Billedstoffet en plastisk Afrundethed i vor Tanke, en ny Dimension, som giver Berigelse, og endvidere en billedrytmisk Glæde gennem Linier og Sort og Hvidt, som bevarer Bogen i vor Erindring, ofte naar selve Digtningen er blegnet.

*

Det maa vel betragtes som givet, at Trangen til Billeder, til at se sine Drømme og Længsler og først og fremmest selve det levende Liv i Dag for sine Øjne er større end nogen Sinde.

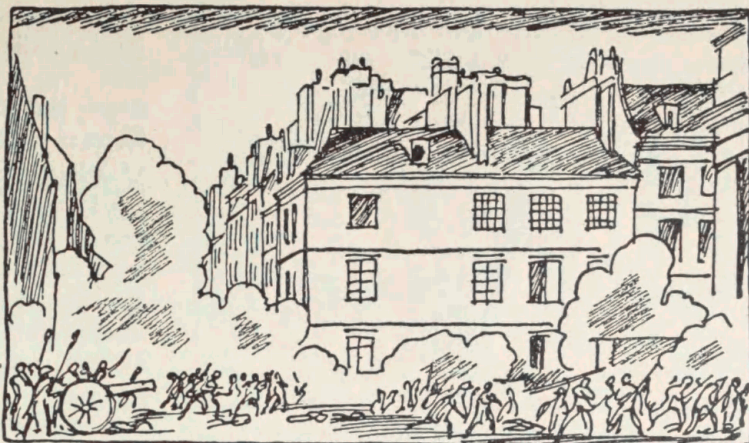
Vore *Dagblade* og deres Tillæg til Søndagsudgaverne viser det, og *Films* til Overmaal. Men den illustrerede Bog bliver sjældnere og sjældnere.

Vi omkring de 50 Aar har set, hvorledes Filmen, fra en ringe Begyndelse, har udviklet sig, ikke alene teknisk, men i sit Forhold til Natur og

Menneske. Den er blevet sandere og sundere. Vi har oplevet, hvorledes en hel Verdens Mennesker igennem Billeder har opdaget Verden og sig selv, har kontrolleret det fremstillede med dets Forbillede, ved denne Sammenligning opdaget Livet endnu stærkere og sandere, og forlangt alle disse Nyopdagelser indregistrerede paa det hvide Lærred.

Men er det ikke al Kunsts Gangart? Hver ny Periode har afdækket nogle af de Slør, som stadig hænger mellem os og vor Erkendelse af os selv og Naturen, men samtidig vist Vej til ny Erkendelse, og hver ny Erkendelse har forhøjet og fornyet det kunstneriske Sprogs Ydeevne og Muligheder. Saaledes er det gaaet gennem Tusinder af Aar, og vil vel vedvare til alt gaar under. Vor Trang til at erkende Livet med alle vore Sanser helt ud er usvækket — og dog bliver den illustrerede Bog sjældnere og sjældnere. Dette er beklageligt, da hverken Filmen eller Bladene med deres Billedstof kan erstatte denne Kunstform. En Film bliver kørt i muligvis lang Tid, men dog i Reglen kun set en Gang af hvert enkelt Menneske, og tages ikke op. Alt maa have i Erindringen. Bladenes Billedstof er i saa høj Grad aktuel, og i saa høj Grad tegnet til et Dagblads hele Teknik, at dette heller ikke kan være en Erstatning. *Den illustrerede Bog* har en særlig Værdi, og jeg vil tillade

Ogsaa herhjemme har vi Eksempler paa den kunstnerisk udstyrede, billige Bog. (Carlyle, Den franske Revolutions Historie. Med Vignetter af Valdemar Andersen. Martins Forlag.)

mig at opholde mig lidt ved denne og dens Forudsætninger.

Som Forudsætning for at vi Mennesker kan opnaa at følge den store Kunst og blive delagtig i de opdragende, evigt uforanderlige Værdier, en saadan Kunst ejer, maa man vel forlange enten medfødt Anlæg for Forstaaelse eller Trang til Udvikling. Men enten man har Anlæg, som man er sig bevidst, eller uforklarlige Længsler, kræves der Arbejde, selvstændigt Arbejde, hvis man ikke vil nøjes med overlevede Anskuelser og Fortolkninger.

I de senere Aar under og efter Krigen har man ved Udgivelse af saakaldte bibliofile Bøger ment at tilfredsstille den „skønne Bogs Elskere“ og samtidig højne Bogkunsten.

I Længden er det ikke mig muligt at fastholde Troen paa disse Bøgers Betydning for Fremtidens Bogkunst. Skabte som de ofte er af ideelle og højt kultiverede Folks Bestræbelser for at opnaa det fuldkomne — er de for fuldkomne.

Det er mig ikke muligt at se en Udvikling. Disse til Tider meget smukke Bøger er et beundringsværdigt Forsøg paa i en maskinel Tid at fastholde Værdien af den haandværksmæssig skønne Bog med alle dens Muligheder for Illustrationens Samvirken med det typografiske Materiale, Forsøg som ofte er lykkedes i en Grad, at det overrumpler. Men i disse Bøger er der intet Arbejde at gøre for en Søgende. Alt er tilrettelagt af Kunstner og Bogtrykker, og med saa stor personlig Stil sikkerhed og Skønhedsfølelse, at man kun har at modtage, og man modtager med Glæde.

Det er mærkeligt, men jeg maa tilstaa, at hvor højt jeg end beundrer f. Eks. de kostbare moderne franske Bøger, de kan kun fremtvinge Respekt. Følelsen af selv at være med i et Udviklingsarbejde har jeg ikke over for disse kunstnerisk fremragende Arbejder. De maa mangle noget, noget for Bogen fundamentalt. Langt mere, næsten helt ud, kommer denne Følelse frem over for de billige, gule, franske Udgaver af Romaner og Noveller med Træsnitillustrationer.

Hvad Aarsagen er, ved jeg ikke, men mærkeligt er det, at Bøger, som efter deres Prisbillighed burde være Hastværksarbejde, har mere af Bogens Natur end de kostbare Unika. Overfor disse franske billige Udgaver staar jeg med samme Andagt som overfor de gamle Palæotyper og Incunabler.

For Aar tilbage var det betroet mig at gøre en illustreret Bog. Jeg søgte til Bibliotekerne for at undersøge, hvad der fandtes af gode Bøger. Med megen Elskværdighed stilledes til Raadighed til mit Studium alle gamle og nyere Bøger, som maatte kunne vejlede mig. Uden boghistorisk Kendskab og uden sproglige Kundskaber søgte jeg mellem alle disse sjældne Værker efter „Bogen“ muligvis uden at vide deraf, og som man under Studiet af Malerkunst finder ud af, at alle de store Kunstnere er de, som har forstaaet Malerkunstens Væsen dybest, gik det op for mig, at alle de stærkeste Bøger netop fra Bogtrykkerens Side viste den dybeste Forstaaelse af Bogens Væsen. En fortsat Fordybelse i disse Bøgers Sats, Proportioner, Farve, og hvad der ellers er en Bogs

Illustration af Niels Skovgaard til en folkelig Udgave af Bjovulf-sagnet. (Gyldendal.)

Elementer, førte mig længere og længere ind til et Væsen, som levede sit eget Liv.

Det forekommer mig, at vor Tids Bogtrykkere er angst for ikke at være stilsikre nok. Af al Angst kommer en ydre krampagtig Selvhævdelse, og der foresvæver os visse Skønhedsnormer, som er Resultatet af andre Tidens Forudsætninger.

Vor Tid søger ikke Skønhed eller Stemnings-Romantik, men Virkelighed.

Tiden før os havde udviklet det personlige Ornament, og et Stemningsforhold til Bogsiden, som tiltalte og mættede den Tids Fantasi, men vor Tids Fantasi lever i Kampen med store Principper. En væsentlig Del af hypermoderne Bogarbejde rummer imidlertid kun den ene Side af Sagen, den hensigtsmæssige, den agitatorisk brugbare. Slagkraften, mere end Fordybelsen skinner igennem Hensigten.

I den forrige Generations Bogkunst omdannedes Bogens Væsen til Stemning, idag omdannes den til Brugskunst. Og den tilsyneladende Enkelhed, Stramhed og Renhed dækker ikke over den manglende Ærbødighed for de boglige Begrebers Sandhed.

Naar jeg tænker paa den menneskelige Berigelse, det er at fordybe sig i Bogtrykkerkunstens første Værker, naar jeg tænker paa al den Respekt, som disse storartede gamle Bogkunstnere havde for Bogens eget iboende Væsen og Liv, saa giver alt dette mig en tilsvarende Respekt for, hvad der omgiver mig, tvinger mig til at erkende, at der boer Liv uden for mig selv; derved erkender jeg, at der i de Elementer, som en Bog bestaar af,

rigtig forstaaet og rigtig sammensat, findes en etisk Værdi, som kan stige til det, vi kalder Skønhed — og da forstaaer jeg endnu mindre Præstens Angst for Kunstens Medleven i Kirken, og jeg forstaaer endnu bedre Watteaus Ord paa hans Dødsleje.

Vi i vor Tid opdrages gennem Billeder; Trangen til at opleve Livet gennem Billeder er stor, men tillige staar vi overfor store os næsten uforstaaelige Begivenheder. Hele Verden over søger man et sikkert Ankersted, for at undgaa at komme i Drift, søger efter det etiske og ikke efter det skønne.

Nutidens Bogkunst maa efter min Mening følge denne almindelige Bevægelse, som ikke er nogen Mode eller Stemningsbevægelse, men af dødsalvorlig Værdi for Fremtiden. At søge bort fra alt, hvad der er tilsyneladende, henimod det evigtvarende, maa blive Forlæggerens og Bogtrykkernes Arbejde, om de ellers ønsker at leve et Liv ud over, hvad den kræsne Biblio-fil forlanger.

*

Det er hverken min Opgave eller Pligt at vise Fagmanden Vejen. Hans Uddannelse maa vel vise ham den. Men en Ting ved jeg: Vi maa have et aabent Sind, modtageligt for Bogkunstens evige Værdier, som ligger aabne for enhver kundskabssøgende i de allerede skabte Bøger, og vi maa give alvorlige Kunstnere de rette billedskabende Opgaver, ikke lejlighedsvis, men i Pagt med Tidens Krav. Da er der en Mulighed for,

Vignet fra en fransk 75 Øres Bog (Lucie Delarue-Mardrus, *Le beau baiser*. Illustr. G. Cochet. *Le livre moderne illustré*.)